

вельми хиткої умови – «якщо окрема антропоодинаця витримає це випробування»).

Висновки: Буття проявляється через існувальні, з–поміж яких особливої уваги потребує те, що назване «людина». Завдяки екзистенції можливо виявити унікальність кожної антропоодинаці. Екзистенція – це поєднання біологічного (тілесного) та соціального (культурозалежного) параметрів. Виявляння неповторності кожної антропоодинаці здійснюване через трансцендування («вихід за межі»), ключем до якого постають граничні складники екзистенції – тілесність, помежів'я та абсурд. Останні «розкривають» антропоодинацю для неї самої через спектри можливостей за умови критичного ставлення–і–сприймання всього зовнішнього.

Перспективи подальших досліджень зумовлювані необхідністю власного розуміння, що поглиблюватиме екзистенційні дослідження через індивідуальні ситуаційні переживання.

Список використаних джерел

- Aghili K., 2011. 'Mulla Sadra and the Unity and Multiplicity of Existence', *Transcendent Philosophy Journal*. Vol.12, p.119–146.
- Bahram, MA., 2011. 'Comparative Study of 'Faith' from Kierkegaard's and Rumi's Perspective', *Transcendent Philosophy Journal*, Vol.12, p.69–92.
- Bielas, J. & Abramciów, R., 2009. 'Dimensions of corporeality. A metatheoretical analysis of anthropologists 'concern with the human body'', *Forum Philosophicum: International Journal for Philosophy*, 14 (1), p.133–143.
- Camus, A. 2013. 'Le mythe de Sisyph'e'. Essai sur l'absurde. Édition spéciale comprenant un carnet, Paris: Gallimard.
- Cândido, S. de C., Costa, NRR., Nogueira, RE., 2017. 'O Homem Absurdo na filosofia camusiana e na poesia drummondiana: a linguagem como fonte da (trans)formação', *Fragmentos De Cultura*, V.27, N.3, p.361–375.
- Daftari, A., 2011. 'Fundamentality of Existence', *Transcendent Philosophy Journal*, Vol.12, p.93–118.
- Fuchs, Th., 2013. 'Existential Vulnerability: Toward a Psychopathology of Limit Situation', *Psychopathology*, 46 (5), p.301–8.
- Gordić–Petković, V., 2016. 'Etički izbor i granične situacije u prozi Antonija Isakovića (Ethical choices and limit situations in the stories by Antonije Isaković)', *Kultura*, Br.153, Str.11–20.
- Hayden, P., 2016. 'Camus and the Challenge of Political Thought: Between Despair and Hope', London: Palgrave Macmillan.
- Jaspers, K., 1919. 'Psychologie der Weltanschauungen'. Berlin: Verlag von Julius Springer.
- Jaspers, K., 1948. *Philosophie*. 'Zweite, unveränderte Auflage', Berlin – Göttingen – Heidelberg: Springer–Verlag.
- Jaspers, K., 1960. *Vernunft und Existenz*. 'Fünf Vorlesungen', München: R. Piper Verlag.
- Kapellmann–Zafra, G., Salomons, N., Kolling, A., Groß, R., 2016. 'Human–Robot Swarm Interaction with Limited Situational Awareness', In: Dorigo M. et al. (eds) *Swarm Intelligence. ANTS 2016*. Lecture Notes in Computer Science, vol.9882. Springer, Cham, p.125–136.
- Karl Jaspers', 2014. 'Philosophy and Psychopathology', Eds. Thomas Fuchs, Thiemo Breyer, Christoph Mundt, New York: Springer–Verlag.
- Kierkegaard, S., 1994. 'Afluttende uvidenskabelig Efterskrift til de filosofiske Smuler', Ved A. B. Drachmann. *Samlede værker*. Bind 9 & 10. Udgivet af A. B. Drachmann, J. L. Heiberg og H. O. Lange. Gyldendal.
- Kierkegaard, S., 1920. 'Enten – Eller. 1. Del (1843)', *Samlede Værker*. Udgivne af A. B. Drachmann, J. L. Heiberg og H. O. Lange. Anden Udgave. Første Bind. Kjøbenhavn: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag; Bianco Lunos Bogtrykkeri.
- Kierkegaard, S., 1920. 'Enten – Eller. 2. Del (1843)', *Samlede Værker*. Udgivne af A. B. Drachmann, J. L. Heiberg og H. O. Lange. Anden Udgave. Andet Bind. Kjøbenhavn: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag; Bianco Lunos Bogtrykkeri.
- Kriegel, U., 2015. 'Existence, Fundamentality, and the Scope of Ontology', *Argumenta*, 1 (1), p.97–109.
- Mundt, Ch., 2014. 'Jaspers Concept of «Limit Situation»: Extensions and Therapeutic Applications. In Fuchs Th., Breyer Th., Mundt Ch. (Eds.)', *Karl Jaspers' Philosophy and Psychopathology*, New York: Springer–Verlag, p.169–178.
- Öztürk, MN., 2014. 'Corporeality: Emergent Consciousness Within its Spatial Dimensions', Amsterdam, NY: Rodopi B. V.
- Pölzler, T., 2014. 'Absurdism as Self–Help: Resolving an Essential Inconsistency in Camus' Early Philosophy', *Journal of Camus Studies* 2014, p.91–102.
- Pölzler, T., 2011. 'Camus' Early Logic of the Absurd', *Journal of Camus Studies* 2011, p.98–117.
- Pölzler, T., 2016. 'Wie schlüssig ist Albert Camus' frühe «Logik des Absurden»?', *Allgemeine Zeitschrift für Philosophie*, 41 (1), S.59–76.
- Sartre, J.–P., 1946. 'L'existentialisme est un humanisme'. Resource document: <http://www.danielmartin.eu/Textes/Existentialisme.htm>
- Taşdan' TE., 2018. 'Intertextuality in Albert Camus's philosophy: «Let us imagine Sisyphus happy»', *Journal of Language and Linguistic Studies*, 14 (2), p.173–182.
- Wildemeersch, D., 2018. 'Limit Situations. Adult Education and Critical Awareness Raising. In Milana M., Webb S., Holford J., Waller R., Jarvis P. (eds)', *The Palgrave International Handbook on Adult and Lifelong Education and Learning*, London: Palgrave Macmillan, p.133–150.
- Wojdała, B., 2016. 'Patient's situation as a limit situation', *Psychoterapia*, 1 (176), p.77–86.

Didenko L. V., Ph. D. in Philosophical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Philosophy of Humanities Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), DidenkoLarysa@gmail.com, ORCID 0000–0003–1734–0055

An existence: the boundary components

The paper is concerned with an existence and its' main boundary components (a corporeality, a limitation, an absurd). Among the methods of the paper can be named questioning–answering, analysing, synthesizing, hermeneutical, phenomenological, reconstructive, modelling, etc. Conclusions: Being is presenting with the beings/existents. One of them named 'Human being' the essence of whom can be revealed with help of an existence which consists of biological and social parameters. 'To exist' means 'to present yourself as unique' in every situation but this one is possible through transcendence. The keys to the last one are a corporeality, a limitation, an absurd.

Keywords: an existence, a human being, the boundary components of existence, corps, a corporeality, a limitation, a limit situation, an absurd.

* * *

УДК 124.4:316.3

Кислий А. О.,

кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та культурології, Національний університет «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка (Україна, Чернігів), a.kysliy@ukr.net

ПРОБЛЕМА СУСПІЛЬНОГО ІДЕАЛУ В ФІЛОСОФСЬКОМУ ОСМИСЛЕННІ

Визначено актуальність та тенденції вивчення суспільного ідеалу у вітчизняній філософії. Проаналізовано теоретико–методологічні аспекти філософського осмислення суспільного ідеалу в історії філософії, що дозволяє означити проблемне поле соціально–філософських досліджень. Розглянуто суперечливість підходів до розуміння суспільного ідеалу в історії західної та вітчизняної філософської думки. З'ясовано сутнісні характеристики та принципи формування суспільного ідеалу. Суспільний ідеал розуміється як образ досконалого суспільства, яке вітвозглядна система, що є зразком та ціннісним орієнтиром, на основі якого моделюється бездоганий суспільний лад, який відповідає потребам й інтересам суспільства та особистості.

Ключові слова: суспільні ідеї, ідеал, суспільний ідеал, благо, цінності, інтереси, свобода, справедливість, історія філософії.

Руйнування ідеалів корпоративного співтовариства, що були домінуючими у ХХ столітті, брак нових філософських концепцій, практична невинуватість західної класичної та некласичної філософії у поєднанні

з вітчизняними, традиційними суспільними цінностями спричиняють світоглядний дефіцит запропонованих інтегральних цілісних шляхів духовно-морального та практичного розвитку суспільства. Тут бере початок процес переосмислення основних світоглядних теорій, соціальний і духовний пошук, переоцінка суспільних ідеалів.

У філософських працях предметом дослідження все частіше виступають фундаментальні ідеї, проблеми, що створюють основи для розвитку теоретичних знань. В останнє десятиліття з'явилися численні дослідження різних сторін суспільного ідеалу, що дозволяють виділити підстави актуальності філософського осмислення суспільного ідеалу: 1. Інтенсивний розвиток науки і техніки, формування інформаційного суспільства та підвищення можливостей окремої особистості мати доступ та вплив на життя планетарного масштабу. 2. Відмова від класичних та традиційних ідеалів, плюралізм у підходах до його інтерпретації. 3. Послаблення впливу гуманітарних наук та технократизація світогляду сучасного суспільства. 4. Панування офіційної ідеології марксизму-ленінізму у вітчизняній сфері знань ХХ століття. 5. Критика об'єктивізму в науці й філософії, суб'єктивізм як концепція ключової ролі внутрішнього особистого фактору в бутті. 6. Відродження на пострадянському просторі втрачених можливостей Церкви й релігії у формуванні світоглядних переконань людини та вирішенні суспільних проблем, в першу чергу, моральних [4, с. 160].

Окремі аспекти проблеми суспільного ідеалу досліджували відомі українські вчені у сферах соціальної філософії, релігієзнавства, філософської антропології, філософії освіти, історії філософії: В. Андрущенко, Т. Андрущенко, М. Бойченко, В. Бондаренко, В. Кремень, М. Попович, Т. Розова, З. Самчук, В. Табачковський, В. Шинкарук та ін.

Вагомий внесок у сферу потреби вирішення в теоретичному і практичному плані проблеми ідеалу як соціокультурного феномену в контрверзній дискурсу Модерну та Постмодерну здійснила Л. Чорна у монографії «У пошуках ідеалу» [7].

Не дивлячись на те, що українське суспільство сьогодні як ніколи потребує адекватних теоретичних проєктів, у вітчизняній філософській думці аналіз феномена суспільного ідеалу, що залишається основою широкого дискурсу як у світській, так і в релігійних сферах, не знайшов належного місця: по-перше, практично немає робіт, присвячених дослідженню теоретико-методологічних засад суспільного ідеалу; по-друге, суспільний ідеал розглядається лише відносно теоретичних підходів окремих філософів чи окремих феноменів, але немає досліджень, які б мали цілісний, узагальнюючий характер; по-третє, поза сферою аналізу залишаються релігієзнавчі проблеми, в межах яких розпочався широкий теоретичний пошук; по-четверте, багато дослідників історії філософії та соціальної філософії не виділяють у своїх роботах проблему суспільного ідеалу як особливу сферу філософських знань; по-п'яте, більшість наукових праць з даної проблеми стосуються розробки аксіологічної теорії в різних гуманітарних науках і значно менше досліджень присвячено вивченню суспільних ідеалів у філософській аксіології [4, с. 162].

Отже, метою статті є дослідження проблеми теоретико-методологічного осмислення феномена суспільного ідеалу в філософському дискурсі, що є важливим для розвитку вітчизняної філософської думки і дозволить побачити специфіку багатьох проблем суспільного життя.

Філософів усіх епох, від античності до нашого часу, так чи інакше хвилювало питання про ідеальний устрій суспільства. Витоки різних ідеальних суспільних побудов знаходяться у міфологічних джерелах різних народів. Саме міфологія давніх греків, формування полісного державного устрою та вільних громадян, що мали можливість займатися мистецтвом, філософією та наукою створили умови для інтелектуальних побудов цілісного розуміння суспільного ідеалу. Греки починають замислюватися про більш досконале, альтернативне ідеальне суспільство, адже існуючий уклад життя вже перестає відповідати їх основним інтересам та цінностям.

Ідеальна держава античності, створена Солоном, Платоном, Аристотелем, Епікуром, Сенекою, Цицероном та ін., залежить від суспільно-економічних умов рабства, вона спрямована не на соціально-економічні зміни, скасування механізмів нерівності та експлуатації, а на уявний ідеал «золотого століття», на чітке розмежування обов'язків у державі та жорстко детерміноване підпорядкування особистості суспільству. Базовою методологічною настановою для осягнення поняття «суспільний ідеал» є філософські ідеї Платона. Провідною ідеєю держави Платона є ідеал блага та справедливості для всіх. Держава стає ідеальною лише тоді, коли в ній будуть панувати філософська мудрість, а кожен громадянин буде діяти за покликанням власної душі, де будуть переважати сила, мужність та поміркованість [1, с. 396–407]. Хоча ідеї суспільного ідеалу (ідеальної держави) Платона не були практично реалізовані та часто вважаються утопічними, навіть тоталітарними, але вони заклали основи для теоретичних пошуків досконалого суспільства, в основу якого буде покладено суспільний ідеал, вироблений в результаті людських інтелектуальних і духовних пошуків та використання системи жорстких регулятивних засобів.

Середньовічна європейська культура, яка зростала та формувалася на аксіологічній основі платонізму, єдинобожжя й месіанському очікуванні, притаманному іудаїзму, привело до поступового утвердження християнського ідеалу. Теоцентричність християнського середньовічного світогляду проголосує вищою чеснотою для людини дотримання заповідей Божих, виконання волі Божої. Епоха Середньовіччя змальовує ще більше розшарування суспільства, на тлі якого уявлення про ідеальне суспільне буття склалися, насамперед, як уявлення про «Царство Боже». Саме в епоху Середньовіччя виникає такий ідеал, який багатьма дослідниками розглядається як суспільний ідеал, що охоплює в перспективі все людство.

В силу авторитету серед віруючих як одного із Отців Західної Церкви саме погляди Августина Блаженного були довгий час найбільш важливими у вирішенні суспільного ідеалу і розумілися як боротьба «Граду Божого» та «Граду Земного», що переносилась у поцейбічну площину. Християнська церква визнавалась єдиним джерелом суспільного благополуччя [1, с. 601–

605]. Властивий Августину фаталізм обмежується у вченні Томи Аквінського. Він визнає свободу – свободу волі в діях людей, що займаються різними видами встановленої Богом діяльності від духовної (служителів церкви), що є найбільш цінною, до фізичної (більшості) на служіння блага суспільства як цілого та кожної людини зокрема. Томізм, що проголошується офіційною католицькою філософією, заклав основи подальшого цілісного розуміння суспільного ідеалу.

Суспільний ідеал в епоху Відродження (Лоренцо Валла, Мішель Монтень, Колюччо Салютаті, Данте Аліґ'єрі, Нікколо Макіавеллі, Жан Боден) долає суперечність «Царство Боже» – «Царство Земне». Гуманістичний антропоцентризм проголосує ідеал людини на зміну ідеалу Бога. Інструментом оновлення світогляду стали ідеї не соціального походження та статусу, а особисті якості, здібності, активність, свобода волевиявлення і, разом з тим, прагнення до вигоди, самозбереження, себелюбство, тобто перспективи для розвитку та реалізації людської особистості вбачаються як ідеальний суспільний устрій.

В XV–XVI ст. пошуки суспільного ідеалу як критика суспільного ладу, що ґрунтувалася на приватній власності, стремління до соціальної рівності, соціальної захищеності індивіда, привели мислителів досоціальної утопії (Т. Мор, Т. Кампанелла, Ж. Мельє, Г. Маблі, Е.–Г. Мореллі та інші). Соціальний лад (соціалізм), заснований на колективній власності як запорука суспільного розвитку, державна організація виробництва і розподілу, державне управління вихованням громадян, а також поряд з цим залучення вчених та народу до здійснення управління державою в подальшому набували форми соціальної теорії в роботах Сен–Сімона, Фур'є і Р. Оуена.

Світогляд Нового часу (Ф. Бекон, Р. Декарт, Т. Гоббс, Дж. Локк) базувався на засадах наукового сприйняття світу, перевагах людського мислення, знань, практики, де головна роль надавалася науковому прогресу перед традиціями, міфами або містичними забобонами. Людина набувала безмежної віри у саму себе, у здатність перетворити суспільне життя у бажаному напрямку. Суспільний ідеал розумівся як такий суспільний порядок, що забезпечує людині плідний розвиток.

Утопічні суспільні ідеали, де життя є щасливим і благополучним, сповнене чеснот і благородства, де переваги надаються активному життю громадянина, де багатство розуміється як основа держави саморозвитку та самореалізації, що побудована на засадах праці, народовладдя, справедливості і підпорядкування особистих інтересів колективним заклали основи класичного ідеалу Просвітництва (Вольтер, Ш. Л. Монтеск'є, Ж.–Ж. Руссо): формальна рівність перед законом, розвиток приватної власності, буржуазний підхід до держави і т.д. Суспільним ідеалом проголошується громадянський гуманізм. Дійсним вираженням тенденції розвитку прогресивних відносин стало «Царство розуму», що проявлялось через призму інтересів буржуазії та отримало філософське втілення в системі раціоналізму.

У німецькій класичній філософії (І. Кант, Й. Г. Фіхте, Ф. В. Й. Шеллінґ, Г. В. Ф. Гегель) ідеал перетворився в явище раціонального порядку, як прояв вищого розуму, духу, ідеї. Соціальна наповненість ідеалу відходила

на другий план. Для І. Канта ідеал – це категоричний імператив, внутрішнє веління. Для людини характерна свідомо діяльність у злагоді з метою. Ідеал – це уявлення про кінцеву досконалість людського роду, це така форма людського розуму, в якій втілюється його здатність мислити, гранична досконалість чого–небудь. Ідеал непізнаваний, адже будь–яка спроба раціонального осягнення вищих основ буття (бог, свобода, загальне благо тощо), наштовхується на нерозв'язні суперечності (антиномії). Але хоча ідеали і не пізнавані, вони все–таки необхідні людині в якості еталонів, критеріїв, регуляторів діяльності [3].

У період розкладу феодальних відносин та інтенсивного розвитку капіталізму мислителі XVIII століття (Ж. Ламетрі, П. Гольбах, К. Гельвецій, Д. Дідро) під впливом народного невдоволення соціальною і майновою нерівністю, зосереджуючись на ідеях натуралізму, на природних потребах й бажаннях людини, сформували новий ідеал, за яким людині дозволяється робити те, що вона може і хоче, до чого її призначила природа. Суспільний ідеал поступово трансформується від раціонально–теоретичного утопічного осмислення до розроблення практичних шляхів його втілення в сучасному і майбутньому як окремого суспільства, так і світового єдиного ідеального співтовариства.

У XIX на початку XX століття філософська думка вносить свої корективи розуміння ідеалу. Так, К. Маркс і Ф. Енгельс, проголосивши ідеал комунізму, сподівалися на покращення суспільного ладу і мріяли про встановлення нових суспільно–економічних відносин, де буде ліквідована приватна власність на засоби виробництва, експлуатація людини людиною, а результати праці будуть ділитися між усіма членами суспільства, завдяки справедливому розподілу, а не привласнюватись вузькою групою привілейованих осіб.

Еволюція уявлень про суспільний ідеал на вітчизняному ґрунті помітно відрізняється від цього процесу в Західній Європі. Так, в етимологічному словнику російської мови А. Семенова вказано, що слово «ідеал» потрапило до російської мови з німецької на початку XVIII століття. В Росії спочатку з'явився прикметник «ідеальний», а саме слово «ідеал» зі значенням «досконале втілення чогось» набуло поширення лише в 20–ті роки XIX століття [6]. Найбільший внесок у створення оригінальної філософської теорії суспільних ідеалів, здійсненої працями: О. Хомякова, І. Кириєвського, М. Данилевського, К. Леонтьєва, В. Соловійова, М. Бердяєва, С. Булгакова, П. Новгородцева, С. Франка. Значна роль у процесі теоретичного осмислення проблеми суспільного ідеалу з історії філософії належить таким відомим представникам філософської культури минулого, як: М. Бердяєв, О. Введенський, В. Зеньковский, М. Зернов, С. Левицький, М. Лоський, Г. Флоровський, С. Трубецькой, Г. Шпет та ін.

Абсолютизм в Російській імперії поширювався на всі без винятку сфери суспільного життя, звідси й ірраціональна специфіка еволюції суб'єкта суспільного ідеалу, що проявилася в тому, що у становленні ідеалу не було індивідуалізму та приватності. Проблема суспільного ідеалу розумілася та висвітлювалася на релігійних основах, адже у більшості філософів християнський світогляд був тим стрижнем, до якого

тяжла вся інша філософська і суспільна проблематика. Вважалося, що релігія справляє найістотніший вплив на людину при формуванні ідеалів. Вона переконує, що світ рухається в напрямку досконалості як Божого задуму, що можна досягнути завдяки припливу Божої благодаті та в значній мірі залежить від активних дій, добрих намагань та зусиль людства [5].

Вітчизняна філософська думка (Г. Сковорода, Т. Шевченко, П. Юркевич, І. Франко та ін.) на відміну від західноєвропейської світоглядної теорії ніколи не лежала в сфері суто теоретичного, неупередженого пізнання світу. Становлення суспільного ідеалу відбувалося як в межах релігійних образів, так і в опозиційності до світогляду економічно і політично панівного класу. Утвердження суспільного ідеалу повинно відбутися відповідно до Закону Божого, свободи, справедливості, правди, народної волі, єдності й злагоди, що буде результатом героїчних зусиль проти соціальної несправедливості.

У радянській соціальній філософії проблема суспільного ідеалу як одна з найважливіших, вперше стала предметом систематичного дослідження на початку 60-х років ХХ століття. Суспільний ідеал визначався як зразок, норма, ідеальний образ, від якого залежить спосіб і характер поведінки людини і суспільства, як загальна форма цілепокладаючої діяльності, що має глибоке соціальне значення. З середини 70-х років проблема суспільного ідеалу зайняла одне з центральних місць у дослідженнях, що були пов'язані з практикою ідеологічної боротьби, зі спробою обґрунтувати переваги комуністичного суспільного ідеалу. Тим не менш, до кінця 80-х років радянська соціальна філософія (Д. Дубровський, Е. Льєнков, В. Коровін, Р. Косолапов, С. Туманов, Д. Черкашин, О. Яценко) не виробила єдиної концепції, вказавши на непослідовний зв'язок аксіологічного аспекту суспільного ідеалу з його пізнанням і здійсненням в реальній дійсності, висловивши сподівання, що намічений підхід до розгляду суспільного ідеалу буде розроблений соціальними філософами в перспективі. Проте надалі процес вивчення цієї проблеми був перерваний глобальними змінами у всіх сферах суспільного життя, що відбувалися в нашій країні в 90-х роках.

Суспільний ідеал як образ досконалості постає на аксіологічній основі життєдіяльності. Суспільний ідеал – це таке явище, яке тотожне своїй сутності. Сутність даного явища не завжди розкривається у всій своїй повноті, стає доступною на емпіричному чи раціональному рівні. Суспільний ідеал – це не відображення об'єктивної реальності, а навпаки відповідність тому, якою вона повинна бути, і уявлення про неупереджені шляхи зміни існуючого суспільного стану. Адекватно відображаючи бажану реальність він визначає цілепокладання людської діяльності, адже ідеал виходить за межі дійсності, володіючи потенційним буттям [4, с. 160].

Перетворення ідеалу в дійсність, його перехід від потенційності до реальності, вихід сутності явища на поверхню проявляється у видимих феноменах дійсної життєдіяльності суспільства (людини), але оскільки сутність у всій своїй повноті залишається недосяжною, то світ явищ перетворюється на свою протилежність. Він проявляє себе в нових ідеальних утвореннях. І

такий процес безкінечний, що пояснює значну кількість ідеалів, які існують як одночасно, так і змінюють один одного в різні історичні епохи.

Ідеал як будь-яке філософське поняття отримує конкретно-змістовне визначення в межах тієї чи іншої філософської системи. Але майже всі вони сходяться у тому, що ідеал – це уявлення про суспільний устрій, вищу, кінцеву мету, реалізація якої забезпечує найвище щастя людини. Якщо формальне визначення ідеалу не викликало суперечностей, то питання суспільних інтересів, конкретного змісту ідеалу, джерел їх формування і шляхів досягнення, відношення до дійсності, їх роль і значення в практичній діяльності відобразились в широкій науково-теоретичній і часто практичній дискусії [8, с. 118].

Багато громадських діячів, філософів, політиків прагнули не тільки виявити шляхи формування ідеалу, але і розкрити способи його практичної реалізації. Слід наголосити, що ідеал в суспільному чи особистому житті людини може мати як позитивний, так і негативний, навіть руйнівний характер. Ідеал можна визначити як цілепокладання тієї чи іншої людини (спільноти), що принципово розходяться у розумінні добра і зла, світла і темряви, а ще більше в засобах і шляхах їх досягнення. Якщо людина бездумно, некритично приймає ідеал, що нав'язується їй найближчим оточенням, чи суспільством у цілому, то він перетворюється на хибний. Навіть ідеал, що домінує в цей час і в цьому місці, може бути небезпечним, оскільки часто не відповідає природі людини, суперечить життєвим цінностям.

Протягом століть між філософами йшли суперечки не лише щодо сутності ідеалу, а й принципів його формування. Ідеали формуються як стихійно в повсякденному житті людини, так і свідомо у філософських соціальних, політичних, етичних, естетичних, богословських теоріях. Разом з тим, між ними існує взаємозв'язок: ідеали сформовані теоретиками виражають стихійно виникаючі ідеали на більш високому рівні, в теоретичній, систематизованій, логічній, доведеній формі.

Суспільний ідеал володіє однією важливою властивістю, що полягає в тому, що між творцем ідеалу і його носієм повинен бути тісний взаємозв'язок. Найвищий і досконалий ідеал може стати лише граничним побажанням, плодом фантазії мислителя на суспільні теми, якщо він не співзвучний з духовним досвідом, соціальною зрілістю, особливостями національного характеру того, кому він адресований. Суспільний ідеал не можна нікому дарувати, його не можна ні в кого запозичити, він є плодом співтворчості соціального мислителя і соціального духу.

Розвиток ідеалу включає в себе наступні моменти: формування ідеалу, що пов'язане з пізнанням істини і модифікацією дійсності на її основі, розповсюдження ідеалу, його реалізація і руйнування. У результаті ми отримуємо «діалектичну спіраль» в ході зміни поколінь у процесі формування та розвитку ідеалів. Можна припустити, що будь-які ідеали формуються подібним чином. Таким чином, для кожного наступного ідеалу в ролі селектора виступатиме попередній [2].

Отже, суспільний ідеал – це образ досконалого суспільства, що є зразком та ціннісним орієнтиром для життєдіяльності людей. Суспільний ідеал репрезентує

собою певну систему уявлень, за допомогою яких відбувається моделювання певного ідеального типу суспільства, бездоганного соціального порядку, який відповідає духовним, моральним, науковим, економічним, політичним потребам й інтересам суспільства та особистості.

Наявність великого і цінного в соціально-філософському плані матеріалу, що висвітлює окремі аспекти проблеми суспільного ідеалу, вимагає розробки цілісної, систематизованої і всебічно обґрунтованої методології аналізу суспільного ідеалу, що дозволить узагальнити емпіричний матеріал і може бути підставою для розробки актуальної і соціально значимої теорії організації українського суспільства з урахуванням досвіду переваг і недоліків минулого у світовій та вітчизняній практиці. Теоретичний аналіз і практична реалізація нових стратегій розвитку соціального знання матимуть значимість у гармонізації соціальних взаємовідносин, яка вкрай необхідна сучасному суспільству в умовах дифузії національного, розмивання базових цінностей, традицій і моральних принципів, поглиблення проблеми національної самоідентифікації і самовизначення в сучасному світі.

Список використаних джерел

1. 'Антология мировой философии. В 4-х томах', 1969. Т.1: *Философия древности и средневековья* [Ред. коллегия: В. В. Соколов (ред.-состав. первого тома и авт. вступит. статьи) и др.]. Ч.1 и 2, М.: «Мысль», 936 с.
2. Блануца, ДА. 'Особенности формирования социального идеала'. [online] Доступно: <http://psibook.com/sociology/osobennosti-formirovaniya-sotsialnogo-ideala.html>
3. Кант, Иммануил, 2000. 'Критика чистого разума', *Пер. з нім. та приміт. І. Бурковського*, К.: Юніверс, 504 с.
4. Кислий, АО., 2016. 'Суспільний ідеал як предмет соціально-філософського аналізу', *Релігія, філософія, культура: матеріали Міждисциплінарної всеукраїнської науково-теоретичної конференції*, Чернігів: ЧНПУ, с.157–163.
5. Короткая, ТП. 'Социальный идеал в религиозном сознании. Часть 1: Постановка вопроса'. [online] Доступно: <http://www.mirvboe.ru/2011/03/socialnyj-ideal-v-religioznom-soznanii-chast-2-istoriya-voprosa/>
6. Семенов, АВ., 2003. 'Этимологический словарь русского языка: русский язык от А до Я', Москва: *Издательство «ЮНВЕС»*. [online] Доступно: https://www.liveinternet.ru/users/de_bagira/post104510685/
7. Чорна, ЛВ., 2016. 'У пошуках ідеалу: [монографія]', Київ: «Освіта України», 508 с.
8. Яценко, АИ., 1977. 'Целеполагание и идеалы', К.: «Научная думка», 211 с.

References

1. 'Antologija mirovoj filosofii. V 4-h tomah (Anthology of world philosophy. In 4 volumes)', 1969. T.1: *Filosofija drevnosti i srednevekov'ja* [Red. kollegija: V. V. Sokolov (red.-sostav. pervogo toma i avt. vstupit. stat'i) i dr.]. Ch.1 i 2, M.: «Mysl'», 936 s.
2. Blanus, DA. 'Osobennosti formirovaniya social'nogo ideala (Features of the formation of the social ideal)'. [online] Dostupno: <http://psibook.com/sociology/osobennosti-formirovaniya-sotsialnogo-ideala.html>
3. Kant, Immanui'l. 2000. 'Krytyka chystogo rozumu (Criticism of pure reason)', *Per. z nim. ta primyt. I. Burkovs'kogo*, K.: Junivers, 504 s.
4. Kyslyj, AO., 2016. 'Suspil'nyj ideal jak predmet social'no-filosofskogo analizu (Social ideal as a subject of socio-philosophical analysis)', *Religija, filosofija, kul'tura: materialy Mizhdyscyplinarnoi vseukrai'ns'koi naukovo-teoretychnoi konferencii*, Chernigiv: ChNPU, s.157–163.
5. Korotkaja, TP. 'Social'nyj ideal v religioznom soznanii. Chast' 1: Postanovka voprosa (The social ideal in religious consciousness. Part 1:

Statement of the question)'. [online] Dostupno: <http://www.mirvboe.ru/2011/03/socialnyj-ideal-v-religioznom-soznanii-chast-2-istoriya-voprosa/>

6. Semenov, AV., 2003. 'Jetimologicheskij slovar' russkogo jazyka: russkij jazyk ot A do Ja (Etymological Dictionary of Russian: Russian from A to Z)', Moskva: Izdatel'stvo «JUNVES». [online] Dostupno: https://www.liveinternet.ru/users/de_bagira/post104510685/

7. Chorna, LV., 2016. 'U poshukah idealu: [monografija] (In search of the ideal: [monograph])', Kyi'v: «Osvita Ukrai'ny», 508 s.

8. Jacenko, AI., 1977. 'Celepolaganie i idealy (Purpose and ideals)', K.: «Naukova dumka», 211 s.

Kyslyj A. O., PhD in Philosophical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy and Cultural Studies, National University «Chernihiv Collegium» named after T.G. Shevchenko (Ukraine, Chernihiv), a.kyslyj@ukr.net

Problem of social ideal in philosophical comprehension

The relevance and tendencies of the study of the social ideal in the national philosophy are determined. The theoretical and methodological aspects of the philosophical comprehension of the social ideal in the history of philosophy are analyzed, which allows to identify the problem field of socio-philosophical research. Contradictory approaches to the understanding of the social ideal in the history of Western and native philosophical thought are considered. The essential characteristics and principles of formation of the social ideal are revealed. The social ideal is understood as the image of a perfect society as a worldview system, which is a model and value orientation, on the basis of which an impeccable social system is modeled that meets the needs and interests of society and personality.

Keywords: social ideas, ideal, social ideal, good, values, interests, freedom, justice, history of philosophy.

* * *

УДК 124.4

Костюк О. П., викладач кафедри дизайну навчально-наукового інституту торгівлі, обслуговуючих технологій та туризму, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (Україна, Старобільськ), olgakostuck@gmail.com

Східна філософська антропологічна традиція в ініціативній зачісці

Розглянути філософсько-антропологічну традицію ініціативної зачіски, виявити спільну загальнолюдську природу та корені її походження стає можливим при зверненні до найдавніших міфів Сходу про створення світу (основні статті Всесвіту).

Стаття має на меті осмислення філософсько-антропологічної традиції ініціативної зачіски з позиції східних культур.

Основні висновки: через міфологічне пояснення найдавніших міфів Сходу, де підкреслюється мотив, що трактує створення Всесвіту як процес аналогії перетворення в демурга, що жертвує собою, стає зрозумілим причинні і рушійні сили послідовного ланцюга актів творіння у стосунках людини з богами, життєві покликання, героїчні перемоги. Осмислення філософсько-антропологічної традиції ініціативної зачіски при зверненні до найдавніших міфів Сходу про створення світу засвідчує виявлення спільної загальнолюдської природи та корені її походження. З позиції східних культур через окремі релігії, характерні для системи цінностей східної культури: конфуціанство, даосизм, китайський дзен (чань) – буддизм, стає зрозумілим досягнення «оновленого» або «істинного», очищеного і перенародженого у свідомості стану.

Ключові слова: ініціатива, волосся, ініціативна зачіска, східні філософсько-антропологічні традиції.

Для теорії східного вчення в протизагнуді західної системи думки з характерною диференціацією пізнання, в основі якого є інтенція на деталізацію, виявлення та аналіз сутнісних ознак, властива схильність до інтеграції всіх ресурсів мислення та переживань. Якщо Захід на теоретичному рівні, починаючи з Платона і Аристотеля, мав досвід в поступовому накопиченні змісту поняття